

1^ο Κριτήριο για ολιγόλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το συγκεκριμένο ολιγόλεπτο κριτήριο προϋποθέτει τη διδασκαλία ολόκληρης της ενότητας της σχετικής με το δοκίμιο. Λόγω του περιορισμένου χρόνου δεν ζητείται από τους μαθητές η παραγωγή λόγου. Με τις ερωτήσεις όμως επί του κειμένου ελέγχονται βασικά χαρακτηριστικά του δοκιμιακού λόγου.

Ειδικότερα με την πρώτη ερώτηση ελέγχεται η ικανότητα των μαθητών να διακρίνουν το θέμα που απασχολεί το συντάκτη του κειμένου, από τη θέση που διατυπώνει πάνω σ' αυτό, καθώς και τη συλλογιστική πορεία που ακολουθήθηκε στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης παραγράφου. Η ερώτηση αυτή προϋποθέτει τη δυνατότητα κατανόησης και ανάλυσης (οι όροι παραπέμπουν στο γνωστό ταξινομικό σχήμα των Bloom-Krathwohl, το οποίο, άλλωστε, αδρομερώς διδάσκονται οι μαθητές στο παράρτημα του σχολικού τους εγχειριδίου) του κειμένου εκ μέρους των μαθητών. Με τη δεύτερη ερώτηση, πιο απαιτητική στο δεύτερο σκέλος της, γι' αυτό άλλωστε βαθμολογείται και περισσότερο, ζητείται από τους μαθητές να εντοπίσουν τον τρόπο πειθούς που χρησιμοποιείται στην παράγραφο αυτή, αλλά και να κρίνουν την πειστικότητα της συγκεκριμένης τεκμηρίωσης. Η ορθή απάντηση προϋποθέτει την κατανόηση των όσων έχουν διδαχθεί στην προηγούμενη ενότητα του σχολικού τους εγχειριδίου και την εφαρμογή τους στη συγκεκριμένη περίπτωση. Με την τρίτη ερώτηση ελέγχεται η ικανότητα των μαθητών να εντοπίζουν το σκοπό της σύνταξης ενός κειμένου με ενδοκειμενικά κριτήρια και να προσδιορίζουν αν ένα δοκιμιακό απόσπασμα ανήκει σε στοχαστικό ή σε αποδεικτικό δοκίμιο, εφαρμόζοντας στην πράξη τα όσα έχουν μάθει στις αντίστοιχες ενότητες του σχολικού εγχειριδίου. Τέλος, η τέταρτη ερώτηση εστιάζεται σε καθαρά γλωσσικούς στόχους, δηλαδή στον έλεγχο της γνώσης και της σωστής χρήσης των συγκεκριμένων, όχι εύκολα διακριτών, λέξεων.

(Το κριτήριο, ελαφρά παραλλαγμένο, έχει χρησιμοποιηθεί στη σχολική πράξη.)

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι τεράστιες δυνατότητες που έχει και αποκτά όλο και περισσότερο ο ηλεκτρονικός υπολογιστής στην αποθήκευση, επεξεργασία και αξιοποίηση μεγάλου όγκου σύνθετων πληροφοριών, κάνει ώστε η πληροφορική να καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο έδαφος στην εκπαίδευση. Όχι μόνο γιατί εξασφαλίζει εύκολη (με εξοικονόμηση χρόνου, χώρου και κόπου) πρόσβαση σε όλη την έκταση μιας κωδικοποιημένης γνώσης, αλλά γιατί προσφέρει προγράμματα διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων, ασύγκριτα πιο πλούσια και «έξυπνα» από τα καθιερωμένα διδακτικά βιβλία. Το κυριότερο: δίνει μεγάλα περιθώρια αυτενέργειας του μαθητή- συχνά με ευχάριστο και παιγνιώδη τρόπο- και αξιοποίησης της ανευρετικής διαδικασίας, που είναι και η πιο αποτελεσματική πηγή γνώσεως. Ακόμη δίνει δυνατότητες αυτοδιδασκαλίας ή διδασκαλίας εξ αποστάσεως, μορφές που δεν πρέπει καθόλου να υποτιμώνται στις ραγδαίες εξελίξεις του κόσμου μας και των συστημάτων εκπαίδευσης. Κι όλα αυτά χωρίς να αχρηστεύεται ο δάσκαλος, που αποκτά νέα τελειότερα μέσα να επιτελέσει το έργο του και ο οποίος εν μέρει αλλάζει ρόλο, μετατρέπόμενος σε καθοδηγητή και εκμαιευτή της γνώσης αντί του απλού αναπαραγωγού και αναμεταδότη απλών ή εύκολα προσβάσιμων πληροφοριών. Έτσι αξιοποιείται καλύτερα και ουσιαστικά ο δάσκαλος εκεί που πραγματικά χρειάζεται να προσφέρει.

(Γ. Μπαμπινιώτη, «Η παιδεία μας μπροστά στις νέες πραγματικότητες», *Παιδεία Εκπαίδευση και Γλώσσα. Εκτιμήσεις και Προτάσεις*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1994, σσ. 11-12)

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιο είναι το θέμα που απασχολεί το συγγραφέα και ποια η θέση του στη συγκεκριμένη παράγραφο; Με ποια συλλογιστική πορεία την αναπτύσσει; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 5)

2. Με ποιον τρόπο πειθούς αναπτύσσει και τεκμηριώνει τη θέση του ο συντάκτης του κειμένου; Να κρίνετε την πειστικότητα της τεκμηρίωσης αυτής, ελέγχοντας την εγκυρότητα και την αλήθεια της επιχειρηματολογίας του.

(μονάδες 6)

3. Να βρείτε το σκοπό σύνταξης του συγκεκριμένου κειμένου και να προσδιορίσετε αν το συγκεκριμένο απόσπασμα προέρχεται από στοχαστικό ή από αποδεικτικό δοκίμιο. Να τεκμηριώσετε τις επιλογές σας, λαμβάνοντας υπόψη τη γλωσσική ποικιλία και το ύφος του κειμένου, καθώς και τον τρόπο ανάπτυξης και τεκμηρίωσης της προβαλλόμενης θέσης.

(μονάδες 5)

4. Να προσδιορίσετε τις εννοιολογικές διαφορές που υπάρχουν στα ζευγάρια των λέξεων που ακολουθούν, γράφοντας μια ολοκληρωμένη πρόταση για κάθε λέξη.

α) παιγνιώδης- παιδαριώδης

β) αυτενέργεια- αυτοπραγμάτωση

γ) επιτελώ- διατελώ

δ) προσβάσιμος- προβιβάσιμος

(μονάδες 4)

2^ο Κριτήριο για ολιγόλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κριτήριο αυτό εστιάζεται μόνο στην παραγωγή δοκιματικού λόγου εκ μέρους των μαθητών. Είναι ιδιαίτερα απαιτητικό, γιατί ζητείται από τους μαθητές να συνθέσουν μια παράγραφο αποδεικτικού δοκιμίου, τηρώντας τις συγκεκριμένες προδιαγραφές του κειμενικού αυτού είδους, και επιπλέον να αναπτύξουν έναν περιεκτικότατο και, επομένως, καίριο λόγο, ακολουθώντας ορισμένη εκ των προτέρων συλλογιστική πορεία και τρόπο πειθούς.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Σε μια πρόσφατη τηλεοπτική εκπομπή παρουσιάστηκε μια μικρή ταινία - έρευνα κάποιου συντάκτη, ο οποίος σταματούσε στους δρόμους της Αθήνας ανύποπτους Έλληνες περαστικούς και τους ρωτούσε «τι είναι ο Παρθενώνας». Όλοι όσοι ρωτήθηκαν, εκτός από έναν τελευταίο νέο, όλοι όχι μόνο αγνοούσαν τι είναι ο Παρθενώνας, αλλά έδωσαν και τις πιο απροσδόκητες απαντήσεις με το πιο απερίγραπτο (κυριολεκτικά) ύφος... Μια νεαρή με το πιο ηλίθιο χαμόγελο του κόσμου είπε πως «δεν ασχολείται με τέτοια»· κάποιος είπε πως είναι βέβαια παλιός, κάπου στα χίλια οχτακόσια τόσα, άλλος πως ήταν δικαστήριο, άλλος σχολείο, ένας αγανάκτησε που δεν τον άφηναν στις σκοτούρες του και τον απασχολούσαν με τέτοιες ανοησίες, και ούτω καθεξής.

(Μανόλη Ανδρόνικου, *Ελληνική κιβωτός*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1994, σ. 134, απόσπασμα συντομευμένο και διασκευασμένο για τις ανάγκες της άσκησης)

Γ. ΕΡΩΤΗΣΗ

Με αφορμή την τραγική αποκάλυψη- διαπίστωση της τηλεοπτικής εκπομπής συζητάτε στην τάξη σας τους λόγους για τους οποίους, κατά τη γνώμη σας, ο Έλληνας τηρεί αυτή τη στάση απέναντι στην πολιτιστική του κληρονομιά. Στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης να αναπτύξετε σε μία περιεκτικότατη παράγραφο τη θέση σας επί του συγκεκριμένου θέματος. Φροντίστε η θέση σας να είναι τεκμηριωμένη με λογικά επιχειρήματα και να διαθέτει γλωσσική ποικιλία και ύφος που να ταιριάζουν σε ένα αποδεικτικό δοκίμιο. Στην ανάπτυξη της παραγράφου σας να ακολουθήσετε την παραγωγική μέθοδο.

(μονάδες 20)

1^ο Κριτήριο για ωριαία δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το ωριαίο αυτό κριτήριο επιδιώκεται να διαπιστωθεί η ικανότητα κατανόησης, ανάλυσης, σύνθεσης και αξιολόγησης των μαθητών (οι όροι χρησιμοποιούνται με το περιεχόμενο που έχουν στο ταξινομικό σχήμα των Bloom & Krathwohl¹³), με αφετηρία ένα απόσπασμα αποδεικτικού δοκιμίου.

Ειδικότερα επιδιώκεται να διερευνηθεί ο βαθμός κατανόησης των ουσιωδών σημείων του κειμένου (ερώτηση πρώτη), γεγονός που προϋποθέτει την ικανότητα των μαθητών να διακρίνουν το ουσιώδες από το επουσιώδες και να το διατυπώνουν με σαφήνεια και πληρότητα. Με τη δεύτερη ερώτηση επιδιώκεται να διαπιστωθεί η ικανότητα των μαθητών να εντοπίζουν και να αξιολογούν τους χρησιμοποιούμενους τρόπους πειθούς με καθαρά ενδοκειμενικά κριτήρια. Τέλος, με την τρίτη ερώτηση του κειμένου ζητείται από τους μαθητές να παράγουν δοκιμακό αποδεικτικό λόγο, τηρώντας ορισμένες προδιαγραφές. (Το κριτήριο, ελαφρά παραλλαγμένο, έχει χρησιμοποιηθεί στη σχολική πράξη)

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Όπως πάντα, όταν κάτι δεν πάει καλά, ψάχνουμε να βρούμε έναν αποδιοπομπαίο τράγο. Το ίδιο έγινε και με τη διαφήμιση.

Τι έκανε για χρόνια η διαφήμιση με παραγγελιά του συστήματος; Ερέθιζε τις επιθυμίες. Κάνοντάς το όμως, δεν ώθησε απλά τον κόσμο να θέλει, αλλά του είπε τι να θέλει και τι ήταν καλό να θέλει. Αν το σκεφτούμε καλά θα δούμε ότι πέτυχε δυο αποτελέσματα από «αντικειμενική» άποψη επαναστατικά (οι προθέσεις δεν μας ενδιαφέρουν εδώ). Οι συντηρητικές κοινωνίες και οι αντιδραστικοί παιδαγωγοί δήλωναν πάντα με σοφό τρόπο ότι οι υπερβολικές επιθυμίες είναι κακό πράγμα και ότι κατ' αρχήν δεν πρέπει να δίνουμε στους φτωχούς την εντύπωση ότι μπορούν ν' αποκτήσουν τα πράγματα των πλουσίων. Το ότι οι βασιλιάδες μετατοπίζονταν με τη φορητή πολυθρόνα ήταν απόδειξη ότι αυτό το σκεπαστό πολυτελές φορείο ήταν βασιλικό πράγμα: κανείς άλλος δεν μπορούσε να το θέλει.

Η διαφήμιση, μεταφράζοντας τη φορητή πολυθρόνα σε «αυτοκίνητο», είπε ακόμη και στον άνεργο ότι μπορούσε να επιθυμεί αυτοκίνητο, ότι όλοι μπορούσαν να το αποκτήσουν και ότι, πάντως, περισσότερο από δικαίωμα, ήταν υποχρέωση να το επιθυμούν. Το ίδιο έγινε και για το σαπούνι με γαλλικό άρωμα και για το διαμέρισμα, για τη γραβάτα και για το μηχανάκι.

Μια επιθυμία ερεθισμένη κι ανικανοποίητη, μπορεί να πάρει δύο δρόμους: την ατομική εξέγερση (την εγκληματική πράξη για παράνομη ιδιοποίηση των αγαθών άλλου) και τη συλλογική επανάσταση (τον κοινωνικό αγώνα για σωστότερη διανομή του κοινού πλούτου). Δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε ότι ένα από τα αποτελέσματα της καταναλωτικής προπαγάνδας υπήρξε και η αύξηση της κοινωνικής αγωνιστικότητας για την κατάκτηση μιας ευδαιμονίας που παρουσιαζόταν σαν δυνατή για όλους και που τελικά ήταν σχεδόν άφραστη.

(Απόσπασμα από το βιβλίο του Umberto Eco, *Η σημειολογία στην καθημερινή ζωή*, εκδ. Μαλλιάρης - Παιδεία, Αθήνα 1985, σσ. 153-154, συντομευμένο και διασκευασμένο για τις ανάγκες της άσκησης)

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ο συγγραφέας του αποσπάσματος υποστηρίζει ότι η διαφήμιση πέτυχε δύο επαναστατικά αποτελέσματα. Ποια είναι αυτά; Να διατυπώσετε το καθένα απ' αυτά σε μία πρόταση, με τη μεγαλύτερη δυνατή συντομία, σαφήνεια και πληρότητα.

(μονάδες 5)

2. Να προσδιορίσετε τους τρόπους πειθούς με τους οποίους ο συγγραφέας του κειμένου προσπαθεί να τεκμηριώσει τη θέση του επί των συνεπειών της διαφήμισης και να κρίνετε την πειστικότητά τους με βάση τα στοιχεία που παρέχει το κείμενο και, επομένως, ανεξάρτητα απ' το αν συμφωνείτε ή όχι με όσα υποστηρίζονται.

(μονάδες 5)

3. Θεωρώντας ότι οι συνέπειες της διαφήμισης προϊόντων δεν εξαντλούνται στα όσα αναφέρονται στο ανωτέρω απόσπασμα, να «συμπληρώσετε» τις σκέψεις του συγγραφέα, συντάσσοντας μία παράγραφο αποδεικτικού δοκιμίου, στην οποία να αναφέρεσθε σε άλλες σημαντικές, κατά τη γνώμη σας, συνέπειες. Επειδή ο λόγος σας πρέπει να είναι συνοπτικότερος και περιεκτικότερος, φροντίζετε, έχοντας ομαδοποιήσει τις συνέπειες που επιθυμείτε να αναφέρετε σε ευρύτερες κατηγορίες (π.χ. οικονομικές), να τις κατονομάσετε στη θεματική πρόταση της παραγράφου. Για την τεκμηρίωση της θεματικής σας πρότασης να κάνετε επίκληση στη λογική (επιχειρήματα / τεκμήρια) και ο λόγος σας να διαθέτει το κατάλληλο για το συγκεκριμένο κειμενικό είδος ύφος.

(μονάδες 10)

2^ο Κριτήριο για ωριαία δοκιμασία

¹³ B. S. Bloom & D. R. Krathwohl, *Ταξινόμια Διδακτικών Στόχων – Γνωστικός Τομέας*, εκδ.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το συγκεκριμένο κριτήριο αξιοποιεί ένα χρονογράφημα, επομένως καλό είναι να χρησιμοποιηθεί μετά την ολοκλήρωση της σχετικής ενότητας του σχολικού εγχειριδίου.

Η πρώτη ερώτηση ελέγχει την ικανότητα κατανόησης του κειμένου ως «όλου» και τη διατύπωση του περιεχομένου του με τη μέγιστη δυνατή αφαίρεση. Η δεύτερη ερώτηση ελέγχει την ικανότητα των μαθητών να διακρίνουν το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει το συγκεκριμένο κείμενο, αξιοποιώντας έτσι και εφαρμόζοντας στην πράξη τα όσα σχετικά διδάχθηκαν στην οικεία ενότητα του βιβλίου. Με την τρίτη ερώτηση, την πιο απαιτητική του κριτηρίου, ζητείται από τους μαθητές να μετασχηματίσουν και να εμπλουτίσουν το συγκεκριμένο κείμενο, ώστε να ανταποκρίνεται σε άλλη περίπτωση επικοινωνίας.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Το ραδιόφωνο

Κατέβαινα την εθνική οδό Αθηνών - Θεσσαλονίκης για αρκετές ώρες. Δίπλα μου είχα ένα πολύ ωραίο ραδιόφωνο ντίζιταλ, το οποίο, για όσους δεν το γνωρίζουν, αναλαμβάνει για λογαριασμό σου να βρίσκει τους διάφορους σταθμούς που φτάνουν κοντά σου, καθώς μετατοπίζεσαι συνεχώς.

Η πολυφωνία ήταν τρομακτική. Δεν ήξερα ότι όλα τα ελληνικά χωριά έχουν φωνή, και μάλιστα με τη σχετική τοπική προφορά. Το ύφος είναι το γνωστό αγχώδες και βιαστικό ύφος που συναντάμε σε όλους τους σταθμούς γενικά στην Ελλάδα, με άπειρες αφιερώσεις, σχόλια πολιτικά, συνεντεύξεις από ραδιοφώνου, ψευτοδιαγωνισμούς και κάθε είδους μουσική.

Μου έκαναν εντύπωση και οι διαφημίσεις, που μου θύμισαν το '52. Κάθε τρία λεπτά άλλαζα σταθμό, γιατί κάτι δεν πήγαινε και μου χάλαγε τη διάθεση. Έβαλα μια κασέτα για να στρώσουν τα νεύρα μου, έβγαλα και τα σχετικά συμπεράσματα, τα οποία ισχύουν και για τους ραδιοσταθμούς της Αθήνας:

α) Σε όλη τη διαδρομή δεν κατάφερα να ακούσω ούτε ένα ολόκληρο τραγούδι. Ο εκφωνητής ανά πάσα στιγμή διέκοπτε, για να κάνει διάφορα σχόλια, ή απλώς διέκοπτε χωρίς λόγο. Συχνά σιγοτραγουδούσε και το τραγούδι.

β) Τα τραγούδια, σε γενικές γραμμές, ήταν χαμηλού επιπέδου -οτιδήποτε τους έπεφτε στα χέρια- συχνά επιλεγμένα έτσι ώστε να ταιριάζουν σε διάφορα σχετικά σχόλια με νόημα.

γ) Συνήθως ένα ζευγάρι εκφωνητών παρουσιάζει το πρόγραμμα, ανταλλάσσοντας απόψεις, λέγοντας διάφορα έξυπνα, αλλά ουδείς είναι τόσο έξυπνος, ώστε να μπορεί να το κάνει αυτό επιτυχώς επί μία ώρα συνεχώς.

δ) Διάφοροι εκφωνητές, συμπαθέστατοι κατά τα άλλα, διαβάζουν κείμενα με άπειρα λεκτικά λάθη και λάθος αναπνοή, που σημαίνει ότι δεν καταλαβαίνουν αυτά που διαβάζουν, ώστε είναι φυσικό να μην καταλαβαίνουμε ούτε εμείς.

ε) Σε εκπομπές με ξένη μουσική, όπου αναφέρονται λεπτομερώς με βαθμό επιτυχίας τα ξένα τραγούδια στην παγκόσμια αγορά, θαυμάζω πάντα τα τέλεια αμερικάνικα, με προφορά αντάξια σταθμού του Κεντάκι.

Κάποιος ειδικός, μολαταύτα, μου είπε ότι σπάνια το επίπεδο γνώσης της γλώσσας ξεπερνάει τη σπουδή συνοικιακού φροντιστηρίου. Αφήνω ότι σπάνια αποφασίζει κάποιος να βάλει κλασική μουσική. Όχι βέβαια κουαρτέτα του Μπετόβεν -αυτό είναι αδιανόητο- αλλά κάποια εισαγωγή ή κάποιο άλλο κατανοητό κομμάτι.

Ακόμη, μου δόθηκε η εντύπωση ότι άκουγα τον ίδιο σταθμό παντού, εφόσον τα προγράμματα και το ύφος έχουν ταυτιστεί σχεδόν απόλυτα.

Να, λοιπόν, κάμποσοι λόγοι που με υποχρέωναν να κλείνω το ραδιόφωνό μου συχνότερα απ' ό,τι θα 'θελα. Αλλά ας μην είμαστε γκρινιάρηδες. Υπάρχουν ειδήσεις ταυτόχρονα με τα γεγονότα, υπάρχει γρήγορος ρυθμός και εναλλαγές θεμάτων και, τέλος, υπάρχουν άπειρες συνεντεύξεις, τις οποίες ακούω με πραγματική απόλαυση, ιδιαίτερα εκείνες που σέρνουν τα εξ αμάξης στους αρχηγούς και στα πολιτικά κόμματα.

Η εκτόνωση αυτή μας έχει απαλλάξει -ίσως χωρίς να το καταλαβαίνουμε- από την καλή ιδέα να ζωστούμε με φισεκλίκια και να βγούμε αντάρτες στα βουνά.

(Από το βιβλίο του Δημήτρη Μυταρά, *Ο σκύλος δαγκώνει*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 34-36)

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Έχοντας επισημάνει όχι μόνο το θέμα αλλά και τη θέση του συγγραφέα πάνω σ' αυτό, να αναδιατυπώσετε τον τίτλο του κειμένου, ώστε να σηματοδοτεί ευκρινέστερα τις θέσεις του συντάκτη του και να συνάδει με το ύφος και το είδος του κειμένου που διαβάσατε.
(μονάδες 2)
2. Να αναγνωρίσετε το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει το ανωτέρω κείμενο και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με κριτήρια τη θεματολογία του, τον τρόπο ανάπτυξης των απόψεων του συντάκτη του, τη γλώσσα και το ύφος του, καθώς και το σκοπό της σύνταξής του.
(μονάδες 4)
3. Αξιοποιώντας τις επιμέρους ιδέες που θίγονται στο κείμενο και επιφέροντας τις αναγκαίες αλλαγές στη δομή και τη μορφή του, να συνθέσετε ένα δοκιμακό κείμενο, δύο τουλάχιστον παραγράφων, στο οποίο με νηφάλιο τρόπο να παρουσιάζετε τα προβλήματα που θίγονται και να προτείνετε τρόπους για την αντιμετώπισή τους. Το κείμενό σας θα το αποστείλετε στους διευθυντές μερικών ραδιοφωνικών σταθμών, ελπίζοντας ότι έτσι θα συμβάλετε στη βελτίωση της περιγραφόμενης κατάστασης.
(μονάδες 14)

3^ο Κριτήριο για ωριαία ή /και δίωρη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κριτήριο αυτό, λόγω της έκτασής του, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έχει σε δίωρη γραπτή δοκιμασία. Εναπόκειται στην κρίση του διδάσκοντα να το χρησιμοποιήσει και σε ωριαία, επιλέγοντας εκείνες από τις ερωτήσεις που κρίνει ότι συμφωνούν με τους διδακτικούς και αξιολογικούς του στόχους.

Η πρώτη ερώτηση διερευνά την ικανότητα κατανόησης και, στο δεύτερο σκέλος της, προέκτασης. Με τη δεύτερη ερώτηση ελέγχεται η ικανότητα των μαθητών να προσδιορίζουν τους τρόπους πειθούς του κειμένου. Η τρίτη ερώτηση εστιάζεται σε καθαρά γλωσσικούς στόχους, δηλαδή στον έλεγχο της γνώσης και της σωστής χρήσης των συγκεκριμένων, όχι εύκολα διακριτών, λέξεων. Η τέταρτη εξετάζει την ευχέρεια του μαθητή να εντοπίζει και να αιτιολογεί την επιλογή του πομπού στην ενεργητική ή παθητική φωνή. Με την πέμπτη ερώτηση ζητείται από τους μαθητές να πάρουν θέση επί του συγκεκριμένου ζητήματος και να την τεκμηριώσουν με συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης.

Επειδή οι ερωτήσεις επί των δύο κειμένων εστιάζονται σε θέματα που έχουν απασχολήσει τους μαθητές στο κεφάλαιο της Πειθούς, το συγκεκριμένο κριτήριο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ακόμα και κατά την αρχική φάση προσέγγισης της ενότητας του Δοκιμίου.

B. ΚΕΙΜΕΝΑ

A) *Αν προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τη σχέση ανάπτυξη- περιβάλλον ανεξάρτητα από το επίπεδο οικονομικής αναπτύξεως μιας χώρας ή μιας περιοχής, τότε είναι βέβαιο πως θα καταλήξουμε σε βεβαιωμένα συμπεράσματα. Επομένως, πρέπει να το εξετάσουμε μέσα στα πλαίσια ενός πίνακα ιεράρχησης αναγκών και προτεραιοτήτων. Είναι δηλαδή ανεδαφικό σε μια περιοχή όπου το βασικό πρόβλημα διαβίωσης είναι η παραγωγή και διάθεση ικανής ποσότητας τροφίμων, να δοθεί προτεραιότητα στην προστασία του περιβάλλοντος, όπως είναι εξίσου απαράδεκτο σε μια οικονομικά ανεπτυγμένη περιοχή, με μέσο κατά κεφαλή εισόδημα του πληθυσμού μεγαλύτερο από 10.000 δολάρια, να τοποθετηθεί μια βαρέως ρυπαίνουσα βιομηχανική μονάδα στις όχθες μιας καθαρής λίμνης κοκ. Έτσι βλέπουμε ότι το πρόβλημα επιλογής μεταξύ οικονομικής αναπτύξεως και προστασίας του περιβάλλοντος -αν πρέπει να γίνει επιλογή- είναι σε τελευταία ανάλυση πρόβλημα καθορισμού προτεραιοτήτων καλύψεως αναγκών. Αυτό είναι φυσικό, αφού βελτίωση της ποιότητας ζωής σε μια υποανάπτυκτη περιοχή σημαίνει καλύτερη διατροφή, κατοικία, ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση, ενώ σε μια ανεπτυγμένη και εξελεγμένη περιοχή βελτίωση ποιότητας ζωής σημαίνει λιγότερη ένταση, λιγότερα αυτοκίνητα, λιγότερο θόρυβο, μικρότερη υποβάθμιση περιβάλλοντος κοκ.*

(Στέλιου Πικούλη, «Οικονομική ανάπτυξη και περιβάλλον», Δοκίμια Λυκείου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, Λευκωσία 1993, σσ. 331-332)

B) *Η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι ζήτημα οικουμενικό και εξίσου απειλητικό για όλους. Είναι το πρώτο μη διαιρετό πρόβλημα που καλείται να λύσει μια πολιτικά διαιρεμένη ανθρωπότητα. Και γι' αυτό ίσως παραμένει επί του παρόντος όχι μόνον άλυτο αλλά ίσως και μη επιλύσιμο. Όμως η οικουμένη είναι μία, μοναδική και αναντικατάστατη. Ο αέρας, τα νερά, οι εκπομπές, οι ρύποι, η ραδιενέργεια, τα πουλιά και τα ψάρια δεν γνωρίζουν σύνορα. Κανείς και τίποτα δεν μπορεί να γλυτώσει από τις συνέπειες της αλλαγής του γήινου οικοσυστήματος, καμιά πολιτική βούληση δεν μπορεί να απομονώσει την επικράτεια από τον κόσμο, καμιά χώρα δεν μπορεί να προγραμματίσει ή ακόμα και να υπολογίσει το μερίδιο των συνεπειών που αναπότρεπτα θα υποστεί.*

(Απόσπασμα διασκευασμένο από την επιφυλλίδα του Κ. Τσουκαλά, «Οικολογικά οράματα: η στιγμή της ελευθερίας ήταν χθες», στην εφημερίδα «Το Βήμα», 18.7.1993)

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να προσδιορίσετε τη θέση που υποστηρίζουν οι συντάκτες των δύο ανωτέρω κειμένων, διατυπώνοντας έναν πλαγιότιτλο για κάθε παράγραφο. Πιστεύετε ότι οι υποστηριζόμενες θέσεις είναι συμπληρωματικές ή αντιφατικές; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
(μονάδες 2)
2. Σε ποιο από τα δύο κείμενα γίνεται επίκληση όχι μόνο στη λογική αλλά και στο συναίσθημα του αναγνώστη; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με κριτήρια τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και τη γλωσσική ποικιλία και το ύφος του αποσπάσματος.
(μονάδες 3)
3. Να προσδιορίσετε τις εννοιολογικές διαφορές που υπάρχουν στα ζευγάρια των λέξεων που ακολουθούν, γράφοντας μια ολοκληρωμένη πρόταση για κάθε λέξη.
α) βασικός – βάσιμος   β) διαβίωση – επιβίωση   γ) επιλογή – διαλογή
(μονάδες 3)
4. Στο κείμενο Α γίνεται εναλλαγή ενεργητικής και παθητικής σύνταξης. Να γράψετε τους αντίστοιχους ρηματικούς τύπους και να δικαιολογήσετε την εκάστοτε χρήση της μιας ή της άλλης σύνταξης.
(μονάδες 2)
5. Η προοπτική εγκατάστασης μιας βιομηχανικής μονάδας στην περιοχή σας προκάλεσε έντονες συζητήσεις και δίχασε τους κατοίκους. Μερικοί απ' αυτούς επέμειναν στην αναγκαιότητα της εγκατάστασής της, επειδή με τον τρόπο αυτό θα λυθούν τα οικονομικά προβλήματα της περιοχής, και άλλοι το αντίθετο, υποστηρίζοντας ότι αυτή θα έχει οδυνηρές συνέπειες στο περιβάλλον. Στην ανοικτή συζήτηση που ακολούθησε, αποφασίσατε να πάρετε το λόγο και να εκφράσετε τη δική σας θέση, τεκμηριώνοντάς την με κατάλληλα επιχειρήματα και ενδεικτικά παραδείγματα. Να εκπονήσετε την εισήγησή σας, έκτασης 300 το πολύ λέξεων, ακολουθώντας παραγωγική συλλογιστική πορεία και αξιοποιώντας όποιες από τις απόψεις των ανωτέρω κειμένων θεωρείτε πρόσφορες για την τεκμηρίωση της θέσης σας.
(μονάδες 10)